

Seeger Adrianus Bonebakker

21 september 1923 – 19 november 2005

In de jaren zeventig, nadenkend over een mogelijke promotor toen ik begon aan mijn proefschrift over de klassieke Arabische literatuur, kreeg ik advies van een Leidse arabist, die de keuze eenvoudig vond: Seeger Bonebakker was een van 's werelds beste arabisten, een specialist op het gebied van mijn onderzoek, en hij was bovendien uiterst beminnelijk en behulpzaam. Dat ik deze goede raad desondanks niet heb opgevolgd was omdat Bonebakker in het verre Amerika verbleef en omdat ik hem nog niet kende. Gelukkig heb ik mijn schade later kunnen inhalen en heb ik Seeger leren kennen, eerst door brieven en later in levende lijve. Wij deelden een liefde voor de Arabische taal, voor ouderwetse filologie, en voor de klassieke poëzie en poetica, en wij mochten ook graag onze klachten uitwisselen over universitaire bestuurlijke en administrative ontwikkelingen: een en ander smeedde een band.

Seeger Bonebakkers interesse in het Arabisch ontstond, zoals wel vaker bij arabisten van zijn generatie of ouder, in Nederlands-Indië. Op zesjarige leeftijd vertrok hij naar Bandoeng, waar zijn vader, huisarts te Varsseveld (gemeente Wisch), benoemd werd tot directeur van het zendingsziekenhuis. Zijn gehele leven zou hij een broze gezondheid hebben; al voor zijn vertrek naar Indië had hij al twee keer een levensbedreigende longontsteking gehad. De Japanse bezetting en het verblijf in een kamp waren traumatische ervaringen, waarvan de schaduwen hem zijn leven lang niet verlieten; maar er was althans een positieve zijde, want een zekere dr. De Vries, die Bonebakker in het kamp aantrof, onderwees hem in de beginselen van het Arabisch en het Hebreeuws, improviserend met schrijfmaterialen (papier en potlood waren verboden). Terug in Nederland, in 1946, ging hij Arabisch studeren in Leiden, waar hij in 1949 assistent werd en later wetenschappelijk ambtenaar. Toen de hoogleraar Arabisch aldaar, J.H. Kramers, overleed, werd hij opgevolgd door Joseph Schacht, bij wie Seeger in 1956 promoveerde. Het proefschrift, een editie en studie van een belangrijk werk over poetica uit de vroege tiende eeuw door Qudāma ibn Ja'far, gepubliceerd door Brill, is een model-uitgave en nog steeds de standaardeditie. Schacht, een buitenlander die het moeilijk had in het Leidse klimaat (een eufemisme voor ruzies, rivaliteit en intriges waarvan de details mij onbekend zijn), vertrok enkele jaren later naar Columbia University in New York. Ook Seeger leed onder dit klimaat, en tenslotte, in 1960, gaf hij gehoor aan een uitnodiging naar New York te komen, als het ware in het kielzog van Schacht. Zo begon een nieuw leven voor Seeger en zijn echtgenote, Lita (die weer opnieuw artsexamen moest doen in de Verenigde Staten).

Het echtpaar heeft geen spijt gehad van de emigratie. Na een prettige en vruchtbare periode in New York aanvaardde Bonebakker in 1969 een benoeming als professor of Arabic aan de University of California, in Los Angeles (UCLA), waar hij tot zijn emeritaat in 1991 werkzaam was. Gedurende zijn gehele wetenschappelijke carrière is hij zijn aanvankelijke interesses trouw gebleven: de middeleeuwse Arabische poetica, retorica, literaire kritiek, en de belletrise in het algemeen. Hij publiceerde een serie belangrijke studies in de vorm van artikelen in tijdschriften, bundels en encyclopedieën, en enkele korte monografieën. Alles van zijn pen is filologisch uiterst verantwoord en grondig. Het is, lijkt het, zijn streven naar perfectie geweest dat de productie van omvangrijke monografieën verhinderd heeft. Een nicht schrijft over haar oom Seeger dat hij als het ware lichamelijk leed als een diacritische punt of macron in een Arabische translitteratie ontbrak in een drukproef of, nog veel erger, een definitieve publicatie. Zijn wetenschappelijke scrupules waren zo intens dat, naar verluidt, hij zoveel mogelijk exemplaren van een boekje waarover hij ontevreden was, trachtte op te kopen om verspreiding te verhinderen. Ook in zijn correspondentie met mij klaagde hij vaak: over editors die zijn bijdragen aan bundels wreed kortwiekten of de publicatie eindeloos vertraagden. Een andere bron van klachten en verzuchtingen was, alweer, het universitaire ‘klimaat’. Het zal geen academicus verrassen dat ook in Amerika de universiteit een broeikas is van persoonlijke en bestuurlijke spanningen. Bonebakker was niet iemand die zich met hart en ziel in bestuurszaken stortte. Maar op zijn vakgebied is hij ook na zijn emeritaat actief gebleven, eerst in Los Angeles en later in Zeist nadat hij en zijn vrouw in 1994 naar Nederland waren teruggekeerd. Hij was, per slot van rekening, altijd Nederlander gebleven, wat hoorbaar was in zijn overigens perfecte Engels, en ook zichtbaar: in Los Angeles fietste hij geregeld naar zijn werkplek. Zijn betrokkenheid met Nederland blijkt onder meer uit zijn bijdrage aan het rapport getiteld *Baby Krishna*, dat in 1991 onder leiding van Frits Staal werd geschreven ter ondersteuning van de zogenaamde ‘Kleine Letteren’. Al jaren daarvoor, in 1980, was hij gekozen als correspondent van de KNAW. Terug in Nederland zette hij zijn werk voort en pas nadat hij in 2004 zijn bovenbeen had gebroken moest hij tot zijn spijt de wetenschap opgeven. Hij overleed op 19 november 2005 in Utrecht.

Seeger Bonebakker was in zekere zin een ouderwetse geleerde, in de goede zin des woords: degelijke filologie ging voor speculatie, studie van teksten had voorrang boven theorie. Men krijgt niet de indruk dat hij een grote interesse had in de hedendaagse Arabische wereld. Een oud-leerling in New York herinnert zich dat hij, als enige student, met hem gedichten van de beroemde

en beruchte dichter Abū Nuwās (ca. AD 800) las. Op een zekere dag waar- schuwde Seeger zijn leerling dat het gedicht voor de volgende dag woorden bevatte die wellicht niet in elk woordenboek stonden. Toen de verzen werden gelezen ging de docent, tegen zijn gewoonte, naast zijn student zitten en ver- taalde de obscene verzen van het Arabisch in het Latijn – maar dit was lang geleden, in de vroege jaren zestig. Zijn liefde voor de Arabische taal, voor losse uitdrukkingen, voor ingenieuze stijlfiguren waar de Arabische literatuur zo rijk aan is, was groter, lijkt het, dan zijn liefde voor de Arabische poëzie, voor langere gedichten als literaire kunstwerken. Zijn voorliefde voor woord- spel bleek al op het Lyceum in Bandoeng, waar hij de klas werd uitgestuurd toen hij een zouteloze vraag van een lerares die Polak heette (‘Bak jij bon- nen?’) riposteerde met de wedervraag of zij soms po’s lakte.

Seeger Bonebakker had een grote liefde voor de muziek, allereerst de klas- sieke westerse muziek. Sinds zijn tiende jaar speelde hij cello, wat hij heeft volgehouden tot het fysiek niet meer mogelijk was; zijn cello was het enige object dat hij van voor de oorlog over had gehouden. In Los Angeles leerde hij ook de Arabische muziek waarderen en zelfs beoefenen: hij speelde regel- matig met UCLA’s Near Eastern Music Ensemble. Sinds die tijd bezat hij twee cello’s, de één gestemd voor westerse en de ander voor Midden-Oosterse mu- ziek. De hiervoor al geciteerde nicht merkt treffend op dat Seeger op darm- snaren speelde, in plaats van de meer gebruikelijke stalen snaren, en dat de resulterende klank zeer goed past bij het karakter van de bespeler: ingetogen, zachtaardig, vooral niet scherp.

Collega’s en oud-leerlingen (onder wie arabisten van naam zoals Raymond Scheindlin en Everett Rowson) spreken met veel waardering over Seeger Bonebakker, zijn eruditie, toewijding, vriendelijkheid, hulpvaardigheid en bescheidenheid. In het bijzonder in Italië, een halve eeuw lang geliefd vakan- tieland van het echtpaar Bonebakker, had Seeger goede contacten; relatief veel van zijn studies zijn in dat land gepubliceerd en het is niet toevallig dat hij zijn papieren en archieven heeft nagelaten aan de Universiteit van Venetië.

Met dank in het bijzonder aan mevr. Lita Bonebakker–van Enter en prof. Raymond Scheindlin.